

Vergaderjaar 2022–2023

25 764

Reisdocumenten

29 911

Bestrijding georganiseerde criminaliteit

Nr. 140

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 8 november 2022

In mijn brief van 8 juli¹ berichtte ik u over geconstateerde identiteitsfraude door een aantal corrupte gemeentemedewerkers en over mogelijke procedurefouten bij paspoortuitgifte. Zoals toegezegd in deze brief breng ik u op de hoogte van een onderzoek naar extra maatregelen, dat ik samen met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB) uitvoer. Bij gemeenten worden immers de meeste paspoorten uitgegeven. Daarmee zijn gemeenten de belangrijkste doelgroep waar de gewenste maatregelen snel moeten worden ingezet. Tevens breng ik u op de hoogte van de vorderingen die deze zomer zijn gemaakt aangaande een aantal maatregelen opgesomd in de brief van 8 juli en informeer ik u over nieuwe maatregelen die de vele gesprekken met alle partners opgeleverd hebben.

Ik ga ervan uit dat met deze brief ook het verzoek voor een brief over het bericht « *Opnieuw ambtenaar gearresteerd voor leveren valse paspoorten* » – *Omroep West* » van het lid Van Haga, gedaan tijdens het debat over de Regeling van werkzaamheden op 21 september (Handelingen II 2022/23, nr. 2, item 4), is ingevuld.

Duidelijk is dat ons reisdocumentenstelsel robuust is en onze paspoorten van hoge kwaliteit. Het overgrote deel van paspoortaanvragen (en die van identiteitskaarten) gaat goed. Het feit dat er omkoping plaatsvond om identiteitsfraude met het Nederlandse paspoort mogelijk te maken, laat zien dat criminelen ver moeten gaan om hun doel te bereiken. Niettemin laten nieuwe, recente gevallen van ambtelijke corruptie aan de gemeentebalie zien dat het niet alleen over incidenten uit het verleden gaat, maar om een actueel probleem dat mijn maximale aandacht heeft. Ik maak mij zorgen dat zware criminelen met kennis van binnenuit op oneigenlijke gronden paspoorten en ID-kaarten kunnen verkrijgen voor hun criminele

¹ Kamerstukken 25 764 en 29 911, nr. 137.

activiteiten en met een valselijk opgemaakt paspoort of ID-kaart onopgemerkt hun gang kunnen gaan.

De focus van de maatregelen ligt op Nederlandse gemeenten. Er zijn uiteraard meer plekken waar mensen een Nederlands paspoort kunnen aanvragen: bij Nederlandse ambassades, consulaten-generaal en externe dienstverleners in het buitenland, en bij de overheden in de Caribische delen van het Koninkrijk. Ook geeft de Koninklijke Marechaussee het nooddocument uit, wat voor een specifieke reis een geldig reisdocument is. De in deze brief genoemde maatregelen voor gemeenten zullen niet altijd passend zijn voor deze andere loketten. Vanzelfsprekend wordt met alle uitgevende instanties gesproken over passende, soortgelijke maatregelen.

Voortgang op de maatregelen

Onderzoek met VNG en NVVB

De VNG en de NVVB zijn zich terdege bewust van het belang van de aanpak van de problematiek. VNG en NVVB zijn geïnteresseerd aan de acties uit de brief van 8 juli en staan open voor aanvullende maatregelen. De ambitie is dat met het ingezette traject alle betrokkenen, van management tot baliepersoneel, goed geïnformeerd zullen worden op welke wijze zij een bijdrage aan een betrouwbaar aanvraag- en uitgifteproces voor paspoorten kunnen leveren. De gemeenten moeten nu de gelegenheid krijgen dit zorgvuldig te kunnen implementeren. Voor extra ondersteuning van dit traject zal de VNG de maatregelen tegen fraude, of die nu plaatsvindt vóór of achter de balie, op bestuurlijk niveau agenderen. Dat zal gebeuren bij de eerste gelegenheid op 17 november 2022 bij de VNG Commissie Informatiesamenleving.

Gesprekken en voorlichting over fraudealertheid

Inmiddels zijn hierover door en met de NVVB vijf regionale bijeenkomsten gehouden met de medewerkers en hoofden van burgerzaken. Daarmee zijn reeds 203 gemeenten en 478 medewerkers van gemeenten bereikt. Ook in de Werkgroep Tegengaan identiteitsfraude (WTI) is met gemeenten en partners als politie, OM en KMar aandacht besteed aan de problematiek. In een gesprek met leveranciers, die gemeenten voorzien van ondersteunende systemen en kennis, is gezocht naar mogelijkheden die op het vlak van ondersteunende systemen van de gemeenten zelf liggen. Er zullen meer bijeenkomsten verspreid door het land volgen. Er wordt op dit moment aanvullend voorlichtingsmateriaal opgesteld. Daarbij wordt rekening gehouden met de diversiteit van de doelgroep en de boodschap die verteld moet worden.

Doel van al deze inspanningen is:

- het verhogen van de alertheid op fraude voor en achter de balie,
- het nauwkeurig volgen van de procedures met alle waarborgen voor een betrouwbare aanvraag en uitgifte van paspoorten.
- integriteit bij het personeelsbeleid een centrale plek geven.

Analyse incorrecte gegevens

In een steekproef bij 17 gemeenten is opgevallen dat in een kwart van de paspoortaanvragen een afwijking van de procedure werd geconstateerd. Het onderzoek loopt nog, maar inmiddels is duidelijk dat het niet altijd om procedurefouten gaat. Zo is bijvoorbeeld het 's nachts registreren van uitgegeven paspoorten een gevolg van ICT-systemen die dan gegevens verwerken. Uiteraard zijn er ook vermoedens van bewuste procedure-

fouten, waarvan nog niet duidelijk is waarom deze worden gemaakt. Het onderzoek zal eind dit jaar gereed zijn en leiden tot verbetermaatregelen in procedures en aandachtspunten voor voorlichting. De steekproef wordt bovendien uitgebreid naar alle gemeenten. Gemeenten zullen individueel een terugkoppeling krijgen over de afwijkingen binnen hun systemen, zodat zij passende actie kunnen ondernemen.

Maatregelen tegen fraude door medewerkers

De ambitie is om met behulp van het RAAS-aanvraagstelsel functiescheiding af te dwingen. Daarvoor moet elke medewerker van zijn eigen account gebruik maken. Gemeenten worden erop gewezen dat het autorisatiebeleid hierop toe moet zien. Er zullen uitzonderingen nodig zijn voor kleine gemeentekantoren waar functiescheiding praktisch niet mogelijk is. De mogelijkheid tot uitzonderingen moet beperkt blijven. Ik wil bovendien in de gesprekken met gemeenten meer inzicht verkrijgen in welke gemeenten van uitzonderingen gebruik maken. Ik zal voor het einde van dit jaar besluiten, in overleg met de uitgevende instanties, hoe ik functiescheiding technisch wil afdwingen. Ik rapporteer hierover in december aan uw Kamer.

Meer en beter toezicht

Het toezicht moet worden aangescherpt. Op korte termijn zal ik het toezicht intensiveren door uitgevende instanties vaker te laten bezoeken door RvIG. Ook heb ik inmiddels aandacht gevraagd dat gemeenten de zelfevaluaties zorgvuldig moeten invullen en dat zij actie moeten ondernemen als zij tekortkomingen constateren. Op langere termijn zal ik het toezicht minder vrijblijvend en inhoudelijker in richten. De huidige zelfevaluaties geven gemeenten veel inzicht in procedures, maar er wordt te weinig naar de praktische uitvoering en datakwaliteit gekeken waardoor fraude en fouten onopgemerkt blijven. Voor een meer inhoudelijk toezicht op processen en datakwaliteit wil ik meer mogelijkheden hebben om databestanden te controleren op de juistheid van gegevens. Daarvoor zal ik aanpassing van wet- en regelgeving voorstellen.

Extra maatregelen

Gedurende de zomer heb ik samen met partners onderzocht of er nog andere maatregelen zijn die het proces van aanvraag en uitgifte van paspoorten veiliger kunnen maken. Daarbij komen de volgende opties naar voren die ik verder laat verkennen:

Verplichting van een VOG

Gemeenten (en uitgevende instanties in het algemeen) vragen nu veelal aan nieuw personeel om een VOG. Of dit wel of niet gedaan wordt hangt af van het eigen personeelsbeleid. Ik raad uitgevende instanties aan de VOG altijd onderdeel van hun aannamebeleid te maken. Ik zie of ik met passende regelgeving uitgevende instanties kan verplichten om een VOG te vragen bij het aannemen van nieuw personeel. Ik onderzoek ook de optie voor een VOG-politiegegevens.

Kluis-hygiëne

(Nog) niet uitgeven paspoorten worden bewaard in de kluis. Bij de meeste uitgevende instanties wordt wekelijks geteld of het juiste aantal nog in de kluis ligt. Ik raad uitgevende instanties aan om nauwkeurige kluisadministratie te voeren. Daarbij wordt het aantal paspoorten «in huis» dagelijks of minstens op wisselende dagen geteld, en met het aantal

uitgiften vergeleken om zo vermissing op te merken. Ik zie of dit in regelgeving kan worden vastgelegd.

Meldplicht

In het geval dat een paspoort uit de kluis wordt vermist wordt dit door de uitgevende instantie nu zelf opgelost. Ik weet dus niet hoe vaak dit gebeurt en wat uitgevende instanties voor maatregelen nemen. Ik wil daarom in regelgeving een meldplicht aan mij opleggen in de regelgeving, zodat er in ieder geval beter zicht is op «verdwenen» paspoorten (plaats en aantal). Ik wil hierbij instructies uitvaardigen wat in dat geval gedaan moet worden.

Voor deze nieuwe maatregelen geldt dat de uitvoering niet op regelgeving hoeft te wachten; de activiteiten kunnen gemeenten nu al uitvoeren. Ik onderzoek of verplichting van de maatregelen mogelijk en nodig is.

De voorgestelde maatregelen zijn gericht op het vergroten van de veiligheid en betrouwbaarheid van de aanvraag en uitgifte van reisdocumenten. De uitvoering van deze maatregelen kan ten laste gaan van de snelheid van dienstverlening.

In de bijlage van deze brief bied ik u de resultaten van de zelfevaluatie 2021 voor de BRP en voor reisdocumenten aan. De zelfevaluaties zijn een belangrijke bron van informatie over het volgen van wet- en regelgeving voor en door gemeenten. Maar zoals ook uit de passage «*Meer en beter toezicht*» blijkt wordt met deze systematiek nu niet afdoende op de diverse aspecten gerapporteerd die bijdragen aan veiligheid en betrouwbaarheid van reisdocumenten.

Zoals toegezegd zal ik u eind dit jaar opnieuw informeren over de voortgang van alle maatregelen.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
A.C. van Huffelen